

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної та
слов'янської філології

 Лариса КЛОЧКО
«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальність **014 Середня освіта (Українська мова і література)**

освітньо-професійна програма

Середня освіта (Українська мова і література. Зарубіжна література)

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Мова навчання

українська

Погоджено науково-методичною
комісією

факультету іноземної та слов'янської
філології

«29» серпня 2025 р.

Голова

Громова Н. В., кандидат педагогічних
наук, доцент

Розробник:

Герман Вікторія Василівна, кандидат філологічних наук, доцент

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Вікторія ГЕРМАН к.філ.н., доцент

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	вибіркова	
		Рік підготовки:	
2-й			
Семестр			
4-й			
Лекції			
20 год.			
Практичні, семінарські			
26 год.			
Лабораторні			
Самостійна робота			
72 год.			
Консультації:			
2 год.			
	Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин - 120			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: формування уявлення студентів про природу, причини й типи помилок у мовленнєвій діяльності; оволодіння теоретичною базою сучасної девіатології та практичними навичками роботи з аномативами; удосконалення мовної підготовки майбутніх учителів-словесників, підвищення рівня їх лінгвістичної компетенції.

Завдання навчальної дисципліни: формування культуромовної особистості фахівця через дослідження наукових поглядів на аномативи; з'ясування основних аспектів вивчення феномена помилки в різних галузях науки; усвідомлення вербальних і невербальних причин появи помилок; вироблення навичок самостійних спостережень над мовними фактами, їх аналіз, класифікація, виявлення помилок і редагування; вироблення вмінь знаходити шляхи подолання аномативів у писемному й усному мовленні.

Предметом дисципліни є опанування теоретичних підходів до кваліфікації понять «норма», «помилка», «помилконебезпечне місце» у мовленнєвій діяльності та можливості їх використання у практичній діяльності. Об'єктом навчальної дисципліни є відхилення від мовних і мовленнєвих норм у текстах різних стилів.

Головне завдання вищої школи у період відродження української нації – готувати висококваліфікованих фахівців, які бездоганно володіють державною мовою в усній і писемній формах, мають систематичні знання, поглиблюють їх, виявляють стійку увагу до мови взагалі й власного мовлення зокрема, переконані в суспільній цінності високого рівня культури мовлення, особливо в **регіональній мовній ситуації (білінгвізм) українсько-російського порубіжжя**.

Основна компетентність, яку надає опанування дисципліни, – здатність фіксувати відхилення від норм сучасної української літературної мови та редагувати тексти.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- володіти теоретичними знаннями про природу, причини й умови появи помилок (теоретичну базу сучасної девіатології);

- визначати лінгвальні й позалінгвальні причини появи помилок, що сприятиме комплексному аналізу текстів, урізноманітнить способи виправлень, унеможливить недоречне втручання в авторський текст;

- знати й розрізняти особливості понять *норма, помилка, девіація, аноматив* тощо;

- знати загальну класифікацію помилок та їх типи залежно від видів мовної діяльності; визначати типи мовних і мовленнєвих помилок в текстах публіцистичного, офіційно-ділового й наукового стилів;

- володіти нормами сучасної української літературної мови (ОРФОЕПІЧНІ, АКЦЕНТУАЦІЙНІ, ЛЕКСИКО-ФРАЗЕОЛОГІЧНІ, СЛОВОТВІРНІ, МОРФОЛОГІЧНІ, СИНТАКСИЧНІ, ОРФОГРАФІЧНІ, ПУНКТУАЦІЙНІ, СТИЛІСТИЧНІ НОРМИ), комунікативними якостями мови, розпізнавати відхилення від норми, виявляти причини порушення мовних норм усіх рівнів.

Студенти повинні **вміти**:

- володіти практичними навичками роботи з аномативами, визначати лінгвальні й позалінгвальні причини появи помилок;
- визначати помилконебезпечні місця в тексті, дотримуватися критеріїв нормативності тексту під час його редагування;
- аналізувати текст щодо правильності, розпізнавати відхилення від норми, знаходити оптимальні засоби виправлення помилок у писемному мовленні;
- реконструювати тексти, деформовані логічними, комунікативними, прагматичними, композиційними помилками;
- виконувати аналіз помилок у текстах.

Методи навчання

проблемно-пошукові, дослідницькі, проєктні, інтерактивні (вебінари, тренінги, дистанційні освітні технології), самонавчання, практичні методи навчання (вправи, практичні роботи).

Методики та технології навчання

теоретико-інформаційні (усний виклад, лекція, бесіда, розповідь, консультація, пояснення, обговорення, дискусія, консультування),
практико-операційні (вправи, експерименти),
пошуково-творчі (творчий діалог, аналіз ситуацій),
самостійна робота (виконання тестів, вправ),
контрольно-оцінювальні (виступ, контрольна робота).

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах
82-89	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
74-81	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; уміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; уміє самостійно працювати, може підготувати реферат і побунтувати його положення.
64-73	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; уміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
60-63	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з помилками); уміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
35-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

Розподіл балів

Поточний контроль									Разом	Сума
Т 1.1	Т 2.1	Т. 2.2	Т. 2.3	Т. 2.4.	Т 2.5	Т 2.6	Т 2. 7	Участь у лекціях		
Поточний контроль									75	100
10	10	10	5	5	5	10	10	10		
Контроль самостійної роботи									ІНДЗ	
		5		5			5	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. Засоби діагностики результатів навчання:

Засоби діагностики результатів навчання проводяться відповідно до вимог Положення «Порядок організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (від 25 травня 2020 року).

Засобами діагностики та формами контролю є: поточний контроль (усне / письмове опитування, тестування, виконання творчих завдань, індивідуальна доповідь, участь у дискусіях та ін.), перевірка самостійної роботи.

5. Програма навчальної дисципліни

Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні засади курсу «Типологія помилок» Помилка як об'єкт наукового вивчення

Предмет і завдання навчальної дисципліни «Типологія помилок», зв'язок з іншими суміжними лінгвістичними та нелінгвістичними дисциплінами.

Поняття «норма», «помилка», «відхилення», «анорматив», «девіація», «неточність», «описка», «обмовка» у різних галузях людської діяльності.

Помилка як аспект вивчення «Типології помилок». Дискусійні підходи до класифікації помилок. Історія вивчення помилок.

Сучасні аспекти дослідження помилок: лінгвістичний, психолінгвістичний, соціолінгвістичний, лінгводидактичний аспекти у вивченні помилок. Здобутки комунікативної лінгвістики у вивченні помилок.

Лінгводидактичні основи редагування помилок: контекстуальна точність, живомовність редагованого тексту, уникнення суржику, ясність тексту, національний характер синтаксису, «сучасність» мови, логічність і комунікативна завершеність тексту.

Розділ 2. Типологія помилок. Мовні помилки в письмових текстах

2.1. Загальна типологія помилок

Проблема систематизації помилок. Загальна типологія помилок.

Мовні помилки: Орфоепічні та акцентуаційні помилки. Орфографічні та пунктуаційні помилки. Помилки у слововживанні. Помилки-інтерференми. Помилки у зв'язку слів. Стилїстичні помилки.

Логічні помилки. Поняття «логічної культури тексту». Основні закони логіки. Основні логічні помилки: порушення логічних зв'язків між елементами повідомлення; помилки в порушенні закону тотожності; помилки в порушенні закону несуперечності; помилки в порушенні закону достатньої підстави.

Комунікативно-прагматичні помилки. Поняття «комунікативна компетенція» та «комунікативна помилка». Типи комунікативно-прагматичних помилок: помилки на етапі добору елементів майбутнього висловлювання; помилки в означенні ключових моментів (аспектів) майбутнього повідомлення; вади в словесному вираженні задуму (лексична розгортка і граматичне конструювання); помилки на етапі побудови поверхневої структури висловлювання.

Композиційні помилки. Помилки редактора. Композиція авторського тексту. Композиційні помилки. Робота редактора над композицією авторського тексту. Копіювальні помилки (спотворення). Джерела виникнення, причини, основні види спотворень тексту. Локалізація спотворень у слові і тексті.

2.2. Мовні помилки в письмових текстах

Лексичні помилки

Багатозначність слів і контекстуальні неточності їх уживання. Нерозрізнення стилістичних відтінків синонімів ("неконтекстний синонім"). Нерозрізнення паронімів. Нерозрізнення значень омонімів і полісемії. Нерозрізнення антонімів та антонімічних контекстів.

Проблеми лексичної сполучуваності.

Калькування. Росіянізми. Нерозрізнені міжмовні омоніми; міжмовна паронімія. Зрусифіковані сталі словосполучення на місці витісненої української ідіоматики (кальковані фразеологічні звороти часу, кальковані сталі словосполучення, заміщені кальками українські розмовні форми, калькований канцелярит, кальки з російських прийменникових сполук, кальковані прислів'я і приказки).

Мовна надмірність. Багатослів'я, тавтологія. Плеоназм.

Мовна недостатність. Пропуск потрібного слова, фрагмента, що часто обертається спотворенням думки автора.

Граматичні помилки

Морфологічні помилки

Іменник. Уживання слів у невідповідній формі граматичного роду. Вживання в однині іменників, які мають тільки форму множини. Вживання у множині іменників, які мають тільки форму однини. Збірне поняття як множина. Неточності у вживанні родового відмінка. Характерні помилки у використанні кличного відмінка. Особливості утворення давального відмінка іменників чоловічого роду з варіативним закінченням (-у/-ові). Відмінювання "невідмінюваних" запозичених іменників, перехідні форми.

Прикметник. Нерозрізнення твердої та м'якої груп прикметників. Неправильне вживання орудного відмінка прикметника. Неточності в ступенюванні прикметників, діеприкметників, прислівників.

Числівник. Помилки у відмінюванні числівників. Неправильне відмінювання простих числівників. Помилки у формах складених порядкових числівників. Помилки у вживанні збірних числівників. Неправильне відмінювання дробових числівників. Подання точної цифри як приблизної кількості. Фактична помилка, яка виникає при написанні числівників цифрою в поєднанні зі словами "тисяч", "мільйонів" тощо. Неузгодження числівника з іменником. Неправильне керування числівникових словосполук з прислівниками та прийменниками (*майже, понад, близько* і под.). Помилки у творенні складного слова з числівниковим елементом. Неточний вибір роду числівника в ідіомах (типу "один одному", "одне одному", "одна одній"). Непотрібні нарощення при цифрі.

Дієслово. Дієслівні форми. Порушення норм керування. Ненормативне вживання пасивних конструкцій. Порушення норм уживання дієприслівників та зворотів. Ненормативне використання активних дієприкметників теперішнього

часу. Вживання дієслова-зв'язки «бути» в теперішньому часі. Надуживання віддієслівними іменниками. Надлишкові конструкції. Недоречне вживання безособових дієслів на -но/-то.

Синтаксичні помилки

Просте речення. Добір слів. Порядок слів у реченні. Нанизування однакових форм слів. Неправильний порядок слів; стилістично невиправдані інверсії. Стилiстично невиправдана постановка поруч двох прийменників. Семантична непоєднуваність у дієслівно-іменникових та іменниково-прикметникових словосполучах.

Порушення норм керування і узгодження. Ненормативне узгодження присудка з підметом. Помилки в керуванні. Неузгодженість у реченні з дієприкметниковим зворотом (морфологічна неузгодженість дієприкметника (окремого або у звороті) зі словом, до якого він відноситься). Неузгодженість граматичної форми означення з означуваним словом. Неузгодженість особового займенника із замінюваним словом.

Помилки у фрагментах з однорідними членами речення. Несумісність понять (поєднання як однорідних непорівнянних /матеріально неоднорідних/ понять). Граматична непоєднуваність однорідних членів речення (або одного з них) із загальним для них словом у реченні. Неоднакове морфологічне оформлення однорідних членів речення. Морфологічна непоєднуваність однорідних членів у переліках (напр., іменник та інфінітив, доконаний і недоконаний вид тощо). Помилки при використанні порівняльних сполучників. Невмотивований пропуск прийменників при однорідних членах речення.

Помилки в реченнях зі вставними словами і словосполучаами: Невиділення вставних слів і словосполук. Виділення невставних слів і словосполук. Нерозрізнення ролі слова в реченні. Паразитарні вставні слова. Невиділення вставних конструкцій. Недоречне виділення вставних слів, які належать до вставної словосполучки. Зміщення (спотворення) змісту фрагмента від неточного розташування вставних слів.

Звороти. Помилки в реченнях, ускладнених дієприкметниковими зворотами, зокрема порушення узгодження дієприкметника з означуваним словом. Помилки при ускладненні речення дієприслівниковими зворотами.

Складне речення. Нагромадження підрядних і сурядних речень. Невиправдане ускладнення речення підрядною структурою. Неправильне використання сполучникових зв'язків. Контамінація прямої і непрямої мови.

Стилiстичні помилки

Оцінка стилістичних засобів. Недоречне використання високого слова (надмірне послуговування засобами експресії; невиправдана гіперболізація). Стилiстично невиправдане використання зниженого слова (сленгізмів, побутовізмів, вульгаризмів). Невиправдане вживання різностильової лексики. Невдала метафоризація та недоречне використання інших засобів образності (тропів), у т.ч. невдала або несподівана метафора; "реалізація метафори". Порушення закону естетичного зближення понять у тропі. Руйнування єдності образної системи.

Помилки в користуванні словами неосновного словникового фонду (“периферійна” лексика) . Актуалізовувана діалектна, архаїчна лексика (порушення міри і ясності викладу, вживання без стилістичної потреби; зміщення в значенні – вживання у несловниковому значенні). Сленги (“молодіжний”, побутовий, кримінальний...), професіоналізми (корпоративний жаргон), просторіччя – вживання без стилістичної потреби.

Іншомовні слова. Невиправдане, надлишкове вживання. "Модні" варваризми. Неправильні значення слів. Невиправдане надмірне вживання термінів і понять, так званий науковий жаргон.

Помилки у фразеологізмах. Трансформації усталених виразів. Неконтекстні варіанти фразеологізмів, зміщення стилістичних відтінків Підміна ідіоми (близькозвучні, паронімічні сталі вирази). Накладання фразеологізмів. Неживомовні (неідіоматичні) словосполуки. Контамінації у фразеологізмах.

2.3. Редагування наукового тексту

Особливості редагування наукового тексту. Види редагування: вичитка; скорочення; обробка; переробка.

Типові недоліки в оформленні наукової роботи:

- доречність заголовка: відповідність означеній проблемі, лаконічність, однозначність, конкретність;

- композиція тексту: узгодження назви і змісту розділів (плану) з темою дослідження; змістова насиченість і змістова коректність наукової інформації в основній частині; збереження концептуальної ідеї дослідження; логіка переходів від одного параграфа до наступного; стилістична одноманітність формулювань; дотримання принципу авторської скромності. Висновки наукової роботи: узгодженість між назвою, метою, завданнями і висновками.

- помилки в цитуваннях, посиланнях;

- недоліки в оформленні списку літератури;

- недоліки в графічному оформленні розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів; спеціальних графічних засобів (формули, таблиці, схеми, графіки, креслення, ілюстрації) та їх нумерації; умовних позначень та скорочень; нумерації сторінок;

- мовні недоліки наукового тексту:

лексичні помилки: змішування паронімів, мовленнєва недостатність і надмірність; експресивно забарвлені слова в неекспресивному мовленні, недоречне використання розмовних, просторічних слів, вульгаризмів, застарілих слів і неологізмів, неправильне вживання слів з переносним значенням; помилки у вживанні фразеологічних зворотів, синонімів, неправильне використання запозиченої лексики;

граматичні помилки: помилки словотворення; в утворенні форм іменників, прикметників, займенників, дієслів; порушення принципу узгодження, керування, зв'язку між підметом і присудком; помилки в побудові речень з дієприслівниковим зворотом, у реченнях з однорідними членами; змішування прямої і непрямої мови тощо.

2.4. Схема аналізу помилок у письмових текстах

1. Мовні помилки.

- Орфографічні та пунктуаційні помилки.
- Лексичні помилки.
- Граматичні (морфологічні, синтаксичні) помилки.
- Стилiстичні помилки.

2. Логічні помилки.

- Порушення логічних зв'язків між елементами повідомлення.
- Помилки в порушенні закону тотожності.
- Помилки в порушенні закону несуперечності.
- Помилки в порушенні закону достатньої підстави.

3. Комунікативно-прагматичні помилки.

- Помилки на етапі добору елементів майбутнього висловлювання (помилки етапу членування початкового задуму).

- Помилки в означенні ключових моментів (аспектів) майбутнього повідомлення.

- Вади в словесному вираженні задуму (лексична розгортка і граматичне конструювання).

- Помилки на етапі побудови поверхневої структури висловлювання.

4. **Композиційні помилки** (порушення рубрикації тексту): послідовності й пропорційності розташування складових частин, порушення норм оформлення сторінки, недотримання абзаців, нумерації, членування на частини, оформлення заголовків, підзаголовків, таблиць, покликань, літератури тощо.

6. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів тем і	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади типології помилок											
Тема 1. Помилка як об'єкт наукового вивчення. Лінгводидактичні основи редагування помилок.	16	4	4			8					
РОЗДІЛ 2. Загальна типологія помилок. Мовні помилки в письмових текстах											
Тема 1. Загальна типологія помилок. Мовні помилки. Лексичні помилки.	16	4	4			8					
Тема 2. Граматичні (морфологічні) помилки	16	4	4			8					
Тема 3. Граматичні (синтаксичні) помилки	14	4	2			8					
Тема 4. Стилiстичні помилки	12	2	2			8					
Тема 5. Логічні, комунікативні та композиційні помилки.	14	2	2		2	8					
Тема 6. Редагування наукового тексту.	12		4			8					
Тема 7. Аналіз помилок у письмових текстах.	12		4			8					
ІНДЗ (на вибір) Ток-шоу / онлайн-дебати / хаб для ідей на тему «Мовні помилки в інформаційному	8					8					

просторі».												
Усього	120	20	26		2	72						

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Помилка як об'єкт наукового вивчення. Лінгводидактичні основи редагування помилок.	4	
2	Загальна типологія помилок. Мовні помилки. Лексичні помилки.	4	
3	Граматичні (морфологічні) помилки.	4	
4	Граматичні (синтаксичні) помилки.	2	
5	Стилістичні помилки.	2	
6	Логічні, комунікативні та композиційні помилки.	2	
7	Редагування наукового тексту.	4	
6	Аналіз помилок у письмових текстах.	4	
	Разом	26	

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 236 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
3. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис... канд. філол. наук. Київ : Нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2003. 20 с.
4. Дворецька Ю. Помилкаріум. Моя українська правильна та вишукана: навч. посіб. Київ : Основа, 2021.
5. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення : професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк : ТОВВКФ «БАО», 2006. 480 с.
6. Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Коць Т. А. Літературна норма і мовна практика : монографія. Ніжин : ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
7. Іванченко Р. Г. Літературне редагування : навч. пос. Київ : Ун-т "Україна", 2005.
8. Капелюшний А. О. Стилістика й редагування : практ. словник-довідник журналіста. Львів : ПАІС, 2002. 576 с.
9. Караванський С. Секрети української мови. Львів : БаК, 2009. 344 с.
10. Клещова О. Є., Кравчук О. М. Культура української мови : навч. посіб. Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. 219 с.

11. Куляс П. П. Система – проти автоматизму суржику : редакторський погляд : навч. пос. Київ : ІВО АПН України – Кіровоград : Ярослав, 2010. 180 с.
12. Культура мовлення вчителя-словесника / укл. О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна, Л. О. Попова та ін. Луганськ : СПД Резніков В.С., 2007. 112 с.
13. Мацько Л. І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови : навч. пос. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
14. Масенко Л. Т. Суржик : між мовою і язиком. Київ : ВД КМА, 2011. 135 с.
15. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі : навч. пос. Київ : Вид. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 607 с.
16. Партико З. В. Загальне редагування : нормативні основи : навч. пос. Львів : ВФ Афіша, 2006. 416 с.
17. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради : навч. пос. 2 вид. Київ : Либідь, 2001. 240 с.
18. Український правопис. Київ : Наукова думка, 2019.
19. Фаріон І. Мовна норма : знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.

Додаткові

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. Київ : Academia, 1994. 256 с.
2. Довідник з культури мови / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологуб; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2005. 399 с.
3. Капелюшний А. О. Стилістика й редагування: практичний словник-довідник журналіста. Львів: ПАІС, 2002. 576 с.
4. Караванський С. Секрети української мови. Львів : БаК, 2009. 344 с.
5. Караванський С. Пошук українського слова. Київ : Академія, 2001. 239 с.
6. Масенко Л. Т. Суржик : між мовою і язиком. Київ : ВД КМА, 2011. 135 с.
7. Масенко Л. Т. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. Київ, 2004. 163 с.
8. Партико З. В. Загальне редагування : нормативні основи : навч. посібник. Львів : Афіша, 2004. 416 с.
9. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг : Соціальна диференціація української мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.
10. Таланчук П. М., Ярема С. Я., Моргунюк В. С. та ін. Норми української науково-технічної мови. Київ–Львів : Ун-т "Україна", 2006. 664 с.
11. Українська мова у ХХ сторіччі : історія лінгвоциду / за ред. Л. Масенко. Київ : ВД НауКМА, 2005. 399 с.
12. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. пос. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 312 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- http://emlab.ho.ua/Service---/Slovyuk_tyrovyyh_pomylok_mod.html Фаріон І. Словник лексичних і граматичних помилок
- <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>
- <http://chak-chy-pravylno-my-hovorymo.wikidot.com/>
- <http://kultura-movy.wikidot.com/>
- <http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
- <http://www.madslinger.com/mova/pravopys-2007/>

<http://nepravlyno-pravlyno.wikidot.com/>
<http://ros-ukr-idioms.wikidot.com/>
<http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/>
<http://ulif.org.ua/>

<http://www.mova.info/>

<http://www.novamova.com.ua/>

<http://www.slovnuk.net/>

<http://www.mova.kreschatic.kiev.ua/>

<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> («Словники України»)

<http://www.slovnuk.net> (Великий тлумачний словник сучасної української мови)

5<http://r2u.org.ua>; <http://krym.linux.org.ua> (Академічний російсько-український словник за

ред. А. Кримського)

<http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (Українська мова: Енциклопедія)

<http://ulif.mon.gov.ua> (Український лінгвістичний портал)

<http://pravopys.vlada.kiev.ua> (Інтернет-сторінка, присвячена мовним питанням)

www.mova.info

www.pravopys.net

http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_vocab_CD.htm

Науково-методичні праці В.В. Герман з курсу «Типологія помилок»

1. Герман В. Навчальний курс «Типологія помилок» і медіакультура майбутніх учителів. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka: wydanie specjalne*. Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2020. С. 47-50.

2. Герман В. Формування критичного мислення майбутніх учителів під час вивчення курсу «Типологія помилок». *Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту»*. Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020. С 294-301.

3. Герман В. В. Суржик як явище інтерференції. *Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект*. Миколаїв: МНАУ, 2018. С. 39-42.

4. Герман В., Громова Н. Позитивне і негативне значення калькування: дискусійні погляд вчених. *WITH PROCEEDINGS OF THE II INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE «SCIENTIFIC PRACTICE: MODERN AND CLASSICAL RESEARCH METHODS»*, OCTOBER 15, 2021 • BOSTON, USA. I. 110-112.

<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/issue/view/15.10.2021/604>

5. Герман В. В. Аналіз і прогнозування мовної ситуації в студентському середовищі (мовна поведінка і мовні орієнтації філологів Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка). *Філологічні науки*. Суми: Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. Ч. II. С.11-19.

6. Герман В. В. Норми вживання активних дієприкметників теперішнього часу в професійному мовленні. *Актуальні проблема становлення сучасного юриста*. Суми, 2007. С. 140-143.

7. Герман В., Громова Н. Сучасні орієнтири формування мовнокультурологічної компетенції педагога (з досвіду викладання української мови за професійним спрямуванням). *Педагогічні науки: теорія, історія,*

інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 9 (83). С. 219-229.

8. Герман В. В. Мова як вияв національної свідомості. *Культуромовна особистість фахівця XXI століття*. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018.

9. Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти / О. Семенов, Н. Громова, В. Герман та ін.; за заг. ред. О. Семенов. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020.

10. Норми вживання дієприкметників у діловому мовленні (на матеріалі нормативно-директивних документів про освіту: спецсеминар для спеціальності 6.020303 Українська мова і література / за ред. В. В. Герман. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 30 с.

11. Українською говори... або Мовне обличчя Сумщини: Соціолінгвістичні дослідження магістрантів / за ред. В. В. Герман, Н. Пономаренко. Суми: Сум ДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. 80 с.

12. Герман В. Типологія помилок: методичні рекомендації для студентів 2 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. 77 с.

<http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/12565>

13. Герман В., Вербицька В. Фемінітиви: становлення норми. *Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника* / за ред. О. М. Семенов. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 113-116.

<https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/7702/document.pdf>

14. Герман В. Роль курсу «Типологія помилок» у формуванні інфомедійної грамотності філологів. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Суми, 14-15 травня 2020 року) / за ред. О. М. Семенов. Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. С. 65-72.

<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9441>

15. Герман В. В. Деякі аспекти формування інфомедійної грамотності філологів у навчальному курсі «Типологія помилок». *The IV International Scientific and Practical Conference «Social communications in the conditions of globalization of society: challenges and prospects»*, September 23-25, 2024, Lyon, France. P. 111-119.

<https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/08/SOCIAL-COMMUNICATIONS-IN-THE-CONDITIONS-OF-GLOBALIZATION-OF-SOCIETY-CHALLENGES-AND-PROSPECTS.pdf>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Конспекти лекцій.

Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи.

Контрольні завдання для проведення проміжного контролю.

Навчально-методичні й навчальні посібники автора програми.

Мультимедійні презентації лекцій.